

Valtioneuvoston päätös

Pohjois-Savon pelastustoimen alueen yhteistoiminnan järjestämisestä

Pelastuslain (379/2011) 44 §:ssä säädetään kuntien vastuusta pelastustoimesta. Pykälän 1 momentin mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvosto päättää maan jakamisesta pelastustoimen alueisiin ja vahvistetun aluejaon muuttamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen hyväksymiseen ja muuttamiseen sovelletaan, mitä kuntalain 57 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Pykälän 4 momentin mukaan, jos kunnat eivät 2 momentissa tarkoitetun aluejaon muutoksen yhteydessä sovi pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä 3 momentissa tarkoitetulla tavalla valtioneuvoston asettamassa määräajassa, valtioneuvosto päättää kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista 1 momentissa tarkoitetun yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös on voimassa, kunnes asianomaisilla kunnilla on sopimus pelastustoimen järjestämisestä.

Valtioneuvosto on pelastuslain 24 §:n 2 momentin nojalla muuttanut pelastustoimen aluejakoa 25.6.2020 tekemällään päätöksellä (528/2020) ja siirtänyt muun muassa Joroisten kunnan Etelä-Savon pelastustoimen alueelta Pohjois-Savon pelastustoimen alueeseen. Pohjois-Savon pelastustoimen alueeseen kuuluu 1.1.2021 alkaen Iisalmen, Kiuruveden, Kuopion, Suonenjoen ja Varkauden kaupungit sekä Joroisten, Kaavin, Keiteleen, Lapinlahden, Leppävirran, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Sonkajärven, Tervon, Tuusniemen, Vesannon ja Vieremän kunnat.

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta lähetti 18.8.2020 pelastustoimen muutetun yhteistoimintasopimusehdotuksen Pohjois-Savon kunnille ja Joroisten kunnalle hyväksyttäväksi. Kunnille toimitettiin myös voimassa oleva sopimus. Sopimuksen muutosehdotus koski Joroisten kunnan siirtymistä Pohjois-Savon pelastustoimen alueeseen ja sopimustekstin teknisiä korjauksia. Sopimuksen taloudenhoitokohtaan (9 §) asiaa valmistellut kuntien ja alueen pelastustoimen edustajista koostunut työryhmä ei esittänyt muutoksia. Työryhmän syksyllä 2019 tekemän selvityksen mukaan alueellisilla pelastustoimilla on asukaslukuun, riskeihin ja palvelutasoon perustuvia kuntien maksuosuusmalleja. Pohjois-Savossa käytössä oleva kuntakohtaisia pelastustoimen menoja huomioiva maksuosuusmalli on käytössä kolmella muullakin alueella.

Pohjois-Savon pelastustoimen alueella on 1.1.2021 alkaen 19 kuntaa ja niiden asukasluku on 1.1.2020 tilastotietojen perusteella 249 003. Pohjois-Savon pelastuslaitos on saanut kaikilta alueen kunnilta ja Joroisten kunnalta pyydyt päätökset yhteistoimintasopimuksen muuttamiseen.

Valmisteltu sopimusehdotus hyväksyttiin seuraavissa yhdeksässä kunnassa: Iisalmen, Kiuruveden ja Kuopion kaupunki sekä Joroisten, Keiteleen, Lapinlahden, Leppävirran, Siilinjärven ja Vieremän kunta. Kyseisten kuntien asukasluku on yhteensä 199 558, eli 80,14 % alueen asukasluvusta ja kuntien lukumäärä on 47,37 % alueen kuntien lukumäärästä.

Sopimusehdotuksen ehdollisena, mutta ei sellaisenaan hyväksyi seitsemän kuntaa: Suonenjoen kaupunki sekä Kaavin, Pielaveden, Rautalammin, Sonkajärven, Tervon ja Vesannon kunta.

Näiden kuntien asukasluku on yhteensä 24 900, eli 10,00 % alueen asukasluvusta ja kuntien lukumäärä on 36,84 % alueen kuntien lukumäärästä.

Kolme kuntaa ei hyväksyt sopimusehdotusta: Rautavaaran ja Tuusniemen kunta sekä Varkauden kaupunki. Näiden kuntien asukasluku on yhteensä 24 545, eli 9,86 % alueen asukasluvusta ja kuntien lukumäärä on 15,79 % alueen kuntien lukumäärästä.

Kuntalain (410/2015) 57 § mukaan perussopimusta voidaan muuttaa, jos vähintään kaksi kolmannesta jäsenkunnista sitä kannattaa ja niiden asukasluku on vähintään puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta, jos perussopimuksessa ei ole toisin sovittu. Yhteistoimintasopimuksen muutos vaatii Pohjois-Savon pelastustoimen alueella 13 kunnan kannatuksen ja kyseisten kuntien asukasluvun on oltava vähintään 124 502. Ehdollisen hyväksynnän ei voida katsoa olevan kuntalain 57 §:n tarkoittama hyväksymispäätös. Yhteistoimintasopimuksen muutoksen hyväksyneiden kuntien asukasluku (80,14 %) on enemmän kuin vähintään puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta, mutta kuntien lukumäärä (9/19) ei täytä vaaditun kahden kolmasosan määränemmistöä. Näin ollen sopimus ei ole tullut hyväksytyksi ja valtioneuvoston tulee päättää yhteistoiminnan ehdoista.

Syy sopimuksen hylkäämiseen tai ehdolliseen hyväksymiseen oli sopimuksen taloudenhoitoa koskeva 9 §:ssä määritelty kustannustenjakoa, johon ei esitetty sisällöllisiä muutoksia voimassa olevaan sopimukseen nähden. Kyseisen sopimuskohdan mukaan pelastustoimen nettokustannukset, jotka eivät sisällä poistoja jaetaan kuntien kesken siten, että 94 % kustannuksista jaetaan vuoden 2010 lopullisten kokonaismaksuosuuksien ja 6 % asukasluvun suhteessa.

Kuntien päätöksistä saatujen tietojen perusteella kustannusten jakautuminen tulisi kuntien esitysten mukaan toteuttaa seuraavasti:

- 1) maksuosuusjärjestelmä tulisi muuttaa asukasluku- ja/tai riskiluokitusperusteiseksi (1 kuntaa)
- 2) maksuosuusjärjestelmä tulisi muuttaa asukaslukuperusteiseksi (8 kuntaa)
- 3) maksuosuusjärjestelmän muutos – ei tarkennettu (1 kunta).

Yhteistoimintasopimuksen muutoksen hylänneiden ja ehdollisen päätöksen antaneiden kuntien lukumäärä (10/19) jää alle muutokseen vaadittavan 13 kunnan määrän. Näiden kuntien ehdotukset kustannusjakauksesta lisäksi eroavat sisällöltään hieman toisistaan. Myös kyseisten kuntien asukasmäärä 49 445 jää alle puoleen kyseisten kuntien asukasluvusta (19,86 %), eivätkä ehdotukset kustannustenjaon muuttamisesta siten täytä kumpaakaan kuntalain määränemmistöedellytystä.

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunnan valmisteleva voimassaolevan sopimuksen muutos ehdotus koskee Joroisten kunnan siirtymistä Pohjois-Savon pelastustoimen alueeseen ja sopimustekstin teknisiä korjauksia. Kyseessä oleva yhteistoimintasopimus vastaa kiistanalaisen kustannustenjakokohdan osalta voimassa olevaa sopimusta. Kunnat eivät ole esittäneet sellaista yksiselitteistä määränemmistövaatimuksen täyttävää muutosehdotusta, joka olisi hyväksyttävissä kuntalain edellytysten mukaisesti. Pohjois-Savon aluepelastuslautakunnan ehdottama sopimus on kuitenkin saanut kannatusta kunnissa, joiden alueen asukasluku on yli puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta ja sopimus vastaa voimassa olevaa yhteistoimintasopimusta kiistanalaisen kohdan osalta. Näistä syistä johtuen voidaan katsoa, että asiassa ei ole esitetty mitään sellaista, jonka perusteella olisi syytä poiketa Pohjois-Savon aluepelastuslautakunnan esityksestä.

Edellä olevan perusteella valtioneuvosto on päättänyt pelastuslain 24 §:n 4 momentin nojalla, että Pohjois-Savon pelastustoimen alueen yhteistoiminnassa on noudatettava alueella Pohjois-Savon aluepelastuslautakunnan valmistelevan sopimusehdotuksen ehtoja. Sopimusehdotus on liitteenä.

Tämä valtioneuvoston päätös on voimassa siihen saakka, kunnes kunnat toisin sopivat.

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä.

Tämä päätös tulee voimaan

Helsingissä 3.12.2020

Sisäministeri Maria Ohisalo

